

Máte plchy v ptačích budkách?

Nejeden z nás, milovníků přírody, vyvěsil někdy do lesa nějaké ty ptačí budky. Kromě ptáků se do nich někdy nastěhují i jiní obyvatelé – hmyz nebo savci. Ze savců jsou to nejčastěji netopýři a plši. A právě o plších a ptačích strastech jsou následující řádky.

Hned brzy na jaře, zkraje dubna, se do ptačích budek stěhují po zimním spánku plšici lískoví. Je to náš nejmenší, ale zároveň i nejběžnější plch. Pokud zrovna v budce hnízdí nějaký pták, často dojde pouze k vyrušení a některé agresivnější druhy jako například sýkora koňadra nevídaného návštěvníka hravě zaženou. Nicméně občas se stane, a to zejména u lejsků, že si plšici pochutnají na vajíčkách nebo se zabydlí v hnízdní výstelce, a tím znemožní ptačí hnízdění.

Na Moravě se obvykle od konce dubna dá nalézt další druh – plch lesní. Vyskytuje se v nízkých hustotách, o to těžším konkurentem je ale pro ptáky. Na hlodavce je to neobvyčejný „masožravec“. Pokud narazí na budku s ptačím osazenstvem, znamená to pro ptáky téměř jistě špatný konec. Znamám případ, kdy během týdne samec plcha lesního požíral ve stejné budce několik lejských samců, kterým se budka zalíbila krátce po jejich návratu ze zimovišť.

Nejvzácnějším je u nás plch zahradní. Jeho velice malé a izolované populace přežívají již pouze na několika málo místech západních Čech a Šumavy. V zahraničí, tam, kde je ještě početný, také rád obývá ptačí budky, ale obvykle v člověkem silně pozměněných typech prostředí, jako jsou vinice nebo sady.

Naším největším druhem je plch velký. Dospělci dosahují před zimním spánkem hmotnosti kolem 200 g. Samci se probouzejí již koncem května, ale největší „invaze“ do budek probíhá od druhé půlky června. Hodně to závisí na tom, jestli je semenný rok, nebo ne. V semenných letech, zejména dubů a buků, jsou plši velcí mnohem aktivnější, a tak i hnízdních ztrát u ptáků je více. V posledních letech ještě hrají plchům do karet vyšší hodnoty jarních teplot, což jim umožňuje dřívější probuzení ze zimního spánku. Pro ptáky je to tak každoroční závod s časem. Plši mají ptačí budky ve velké oblibě a později v létě, koncem července a začátkem srpna, v nich odchovávají i mláďata. V říjnu již většina sta-

rych jedinců spí a postupně se z budek vytrácejí i odrostlá tohoroční mláďata. Pokud je zrovna semenný rok, přichází od listopadu do budek nová vlna osídlenců – myšice, a to hlavně myšice lesní.

Naše dosavadní znalosti o rozšíření plcha velkého u nás jsou velice útržkovité. Víme, že je lokálně velice hojný, o čemž by mohl vyprávět nejen chalupář, kterému nedopřeje klidného spánku. V místech, kde je početný, vytváří neobvyčejně silný predační tlak na dutinové ptáky. Hnízdící ptáci jsou proti němu často bezbranní. Když si uvědomíme jeho velikost a to, že je aktivní v noci, nemůžeme se divit. Samice sedící v noci na snůšce v hnízdní dutině má poměrně malou šanci uletět. Na druhé straně jsou celé oblasti ČR, kde jeho současný výskyt není znám – například celá Vysočina a velká část jižních Čech.

V posledních letech na severní Moravě poměrně častý obrázek. Samice lejska bělokrkého předovaná na snůšce. Jak pro plchy lesní, tak i pro plchy velké jsou ptáci vítaným zdrojem potravy po dlouhém zimním spánku.

Foto: Peter Adamík

Krátkodobé řešení proti vstupu plchů do budek na jaře. Silná plastová fólie se musí umístit nad a pod budku.

Foto: Peter Adamík

Plši lesní si stavějí velice pohledná hnízda. Zde je hnízdo tvořeno líšejníky, ale běžným materiálem jsou i jehnědy, mech nebo listy.

Foto: Peter Adamík

Přítomnost plchů často prozradí i jejich latríny

Foto: Peter Adamík

Obrázek, který na jaře ne vždy potěší ornitologa po otevření ptačí budky. V této budce bylo nalezeno 10 plchů najednou.

Mapování plchů

Pokud jste se někdy setkali s plchy nebo jste je našli v ptačích budkách, budeme vám vděčni za zaslání údajů o vašem pozorování. Právě koordinujeme **celorepublikové mapování rozšíření plchů** a uvítáme jakékoliv údaje o jejich výskytu. Svá pozorování můžete zaslat na peter.adamik@upol.cz nebo plch.velky@email.cz.

Foto: Peter Adamík

Obávaný moravský predátor ptačích hnízd – plch lesní.

Foto: Petra Hůdlová

Spící plšiči lískovní v hnízdě. Na jaře, obzvláště v dopoledních hodinách, lze běžně nalézt plšiky v tzv. torporu – stočí se do klubička a výrazně sníží teplotu.

Foto: Pavlína Mašková

Budky takto zaplněné žaludy nacházíme koncem podzimu. Jedná se o spížirny myšic. Vytvářejí si je zejména v semenných letech na rozdíl od plchů, kteří si zásoby neukládají.

Foto: Pavlína Mašková

Typické hnízdo plšička v ptačí budce. Při krátkodobé návštěvě budky si ale plšiči hnízda nestavějí, obvykle přinesou jen pár listů.

Peter Adamík | působí jako zoolog ve Vlastivědném muzeu v Olomouci a učí na katedře zoologie Univerzity Palackého v Olomouci. Má rád ptáky, ale i plchy, a tak bádá na všem možném kolem jejich životů.